

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

SERVEI DE MEDIACIÓ I ASSESSORAMENT TÈCNIC (SMAT)

Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil
Barcelona, 03 de maig de 2012

ORGANIGRAMA

Introducció

Des del traspàs de competències de l'Estat a la Generalitat al 1981, el Departament de Justícia ha treballat per impulsar i consolidar un model de justícia juvenil garantista, responsabilitzador i educatiu.

Al 1990, es va incorporar com un dels eixos bàsics d'actuació, una perspectiva desjudicialitzadora i reparadora, que tingués en compte tant a l'autor com a la víctima.

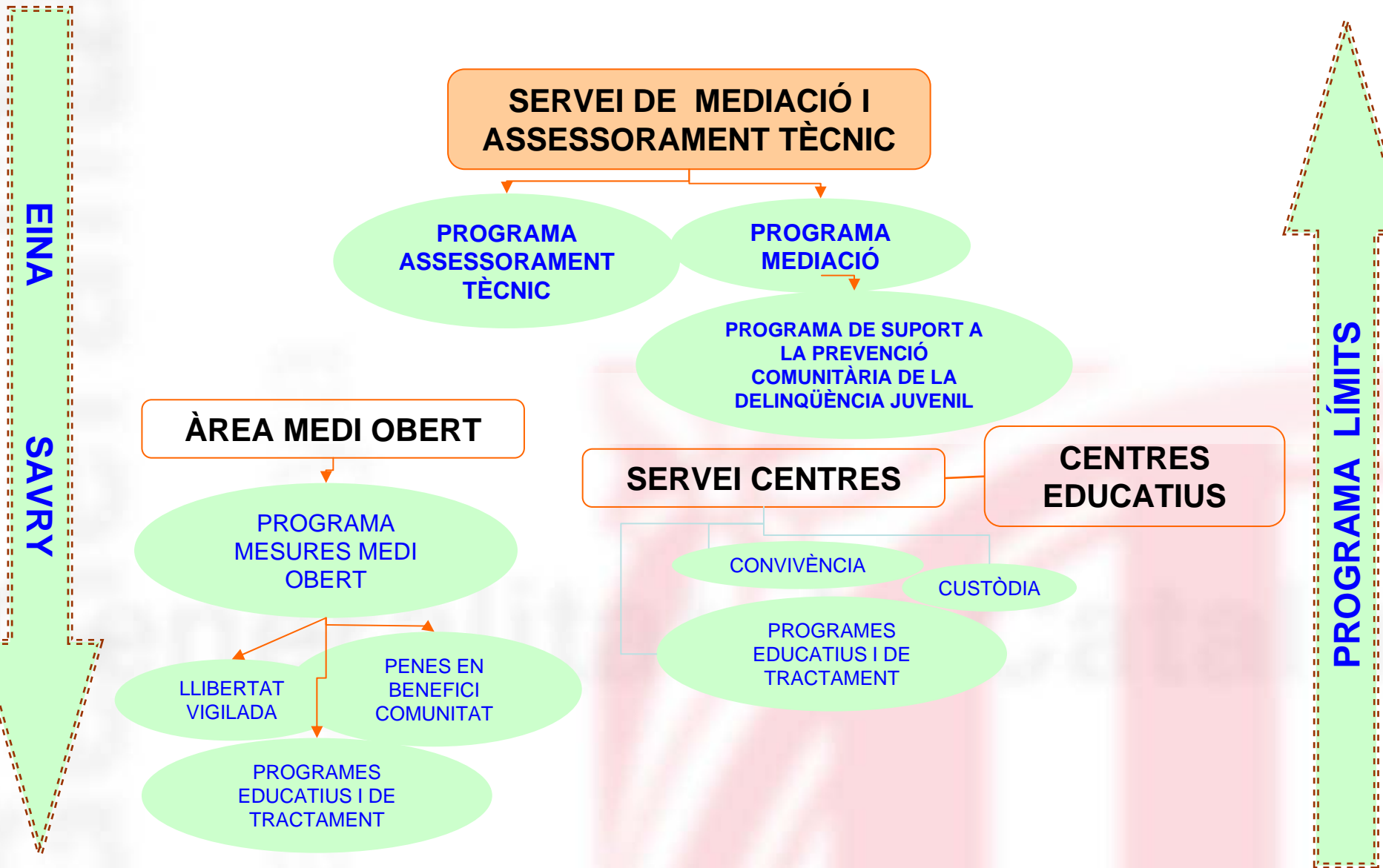
Aquest model de justícia juvenil, es va inspirar en les Recomanacions de les Nacions Unides i del Consell d'Europa en relació amb la justícia de menors i es va plasmar, primer de forma parcial en la Llei 4/92, i posteriorment, en el actual marc legal vigent, la Llei Orgànica 5/2000 i, en els diversos programes d'intervenció de la DGEPCJJ.

Principis d'actuació de la Direcció General

A més del marc legal, les actuacions de la Direcció General per implementar els diferents programes, estan presidides com a marc general de referència pels principis d'actuació de la Direcció General:

- igualtat davant la llei;
- respecte als drets i garanties;
- intervenció mínima;
- individualització i adequació de les intervencions;
- corresponsabilització;
- prioritització de les actuacions en el propi entorn, procurant que l'internament sigui l'última resposta.

ÀMBIT JUSTÍCIA JUVENIL

SMAT

- L'SMAT és el servei que assumeix la gestió derivada de les funcions que la Llei orgànica 5/2000 assigna als equips tècnics:
 - La mediació i reparació
 - L'assessorament tècnic a fiscals i jutges de menors
 - L'assessorament tècnic sobre mesures cautelars a fiscals i jutges de menors
- Representa, a partir de les demandes de la Fiscalia de menors, la porta d'entrada i primer marc de relació de tots els ciutadans atesos en l'àmbit de la justícia juvenil.
- És, també, el primer graó de relació i coordinació amb les instàncies judicials, fiscals i jutges de la jurisdicció de menors.
- Des de l'SMAT s'elaboren les directrius tècniques per l'aplicació dels programes a tot Catalunya.

Dependència dels equips tècnics

- Els equips tècnics tenen una doble dependència:
- **Funcional:** del Ministeri Fiscal i dels jutges de menors
- **Orgànica:** De l'SMAT, de la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil, del Departament de Justícia

Distribució territorial dels equips tècnics

Els equips tècnics

Composició: La Llei estableix que els equips tècnics estaran formats per psicòlegs i treballadors socials, podent incorporar de manera temporal o permanent altres professionals relacionats amb les funcions que tenen atribuïdes.

A Catalunya es va decidir que estarien formats per mediadors, psicòlegs, treballadors socials i educadors socials, tots ells són professionals de la funció pública. Cada equip té un coordinador responsable.

Ubicació:

Els equips tècnics estan ubicats de forma propera a les fiscalies i els jutjats de menors que actuen a nivell provincial:

- per respondre amb agilitat a les seves demandes,
- per facilitar la coordinació amb fiscals i jutges
- per facilitar l'assistència a compareixences i audiències (judici orals)
- per cobrir les guàrdies de 24h en relació amb l'assessorament sobre mesures cautelars

Distribució i composició territorial dels equips tècnics

Equips	Coordinador	Psicòleg	Treballador social/ Educador	Mediador	Total
ET BCN 1 (Maresme, Vallès oriental)	1	2*	3	4***	10
ET BCN 2 (Vallès occidental, Bages)	1	2*	3	4***	10
ET BCN 3 (Baix Llobregat, Garraf)	1*	2*	3**	4	10
ET BCN 4 (Barcelona ciutat)	1	1*	3*	4**	9
ET Girona	1	2**	2**	3*	8
ET Lleida	1	2	3	0	6
ET Tarragona	1	0	3	3**	7
ET Terres de l'Ebre		0	1*		1
TOTAL	7	14	19	21	61

•personal afectat per reduccions de jornada, del 33% o del 15% (dades a 03-05-12)

Els equips tècnics

Cada equip tècnic te assignada una àrea territorial per tal de facilitar:

- la coordinació amb els professionals dels equips d'execució de mesures
- amb els professionals dels serveis comunitaris.

Els professionals dels equips tècnics realitzen funcions específiques i diferenciades en relació amb el programa de mediació i reparació i al d'assessorament tècnic:

- Els mediadors fan la funció de mediació i reparació entre l'infractor i la víctima.
- Els psicòlegs, treballadors socials i educadors, fan la funció d'assessorament, tant en el Programa d'assessorament tècnic com en el Programa d'assessorament sobre mesures cautelars.

Els expedients i la base de dades

L'SMAT és la porta d'entrada de les demandes de la Fiscalia de Menors, és el responsable de:

- de la base de dades i la gestió informàtica d'aquestes dades de l'àmbit de menors de la Direcció General
- l'obertura, custòdia de tots els expedients és responsabilitat de cada Servei Territorial, en la demarcació de Barcelona de l'SMAT

La base de dades, també és essencial per mantenir al dia la informació estadística, l'elaboració de memòries i investigacions, sobre la població atesa, resultats dels programes, etc.

Si bé la funció de coordinació i gestió de la base de dades és responsabilitat de l'SMAT, la gestió quotidiana d'introducció de la informació i la consulta a diferents nivells, és responsabilitat de tots els professionals de la Direcció General.

DADES - 2011

Dades globals de la Direcció General

	INTERVENCIONS	MENORS (*)
Assessorament cautelar	473	420
Assessorament tècnic	4.933	2.685
Mediació	2.359	2.187
Mesures de medi obert	3.872	2.931
Mesures d'internament	950	586
TOTAL	12.587	6.888

* La suma aritmètica de menors és superior al total (6.888) perquè hi ha menors amb els que s'han intervingut en més d'un àmbit

Distribució percentual de les mesures i els menors atesos (en mediació i en mesures)

Mediacions realitzades i Mesures executades		
Medi obert	3.872	53,9%
Mediació	2.359	32,8%
Internament	950	13,2%

Menors atesos (Percentatge sobre el total)		
Medi obert	2.931	42,5%
Mediació	2.187	31,7%
Internament	586	8,5%

TOTAL	7.181	100%
--------------	--------------	-------------

TOTAL MENORS	6.888	100%
---------------------	--------------	-------------

* La suma aritmètica de menors és superior al total (6.888) perquè hi ha menors amb els que s'han intervingut en més d'un àmbit

Activitat dels equips tècnics

	Intervencions realitzades
Assessoraments tècnics (equips tècnics, medi obert i centres)	4.933
Assessoraments sobre mesures cautelars	473
Processos de mediació	2.359

Perspectives de treball de l'SMAT

Delictes / conductes

En els últims anys, als delictes tradicionalment comesos pel joves atesos a l'SMAT, s'han anat incorporant nous fets:

- Pel que fa als relacionats amb conductes violentes: violència filioparental, violència de gènere, bullying, bandes amb accions violentes, etc.

Aquest grup de fets delictius, a més de noves conductes, impliquen nous perfils de població, tant en relació amb els infractors com amb les víctimes.

- D'altra banda, dins del grup dels fets delictius més comuns, com furts i robatoris, s'han incorporat nous perfils de població derivats de la immigració, alguns, amb actuacions delictives molt semblants a les dels menors tradicionalment coneguts, però altres, més condicionats conductualment per dinàmiques de grup o "clan", relació ètnica cultural, dependència familiar, implicació o dependència més o menys directa d'adults, etc. que els porta a la reiteració continuada de faltes i delictes.

Perspectives de treball de l'SMAT

Problemàtiques

Els informes, les memòries de l'SMAT i la pròpia experiència dels professionals, ens indiquen que estem atenent problemàtiques i perfils de població diversos que requereixen considerar nous factors i indicadors específics per fer l'exploració, les propostes d'intervenció i per analitzar els conflictes.

Factors com la immigració, les diverses formes de violència, relacions de les bandes i la dependència del grup, trastorns de conducta, malalties mentals, dinàmica familiar i estil educatiu dels pares, etc. necessiten consideracions diverses.

La individualització necessita d'una valoració objectiva, que partint d'un marc general comú, consideri la particularitat dels perfils i problemàtiques i de les persones. Però, tenim present que els seus dèficits i problemàtiques no han de contribuir a agreujar la reacció penal. Per tot això, es necessiten nous criteris i protocols d'exploració i d'actuació específics.

Perspectives de treball de l'SMAT

Reincidència

- Diversos estudis mostren, any darrera any, que en tots els països occidentals la reincidència en l'àmbit de la justícia juvenil varia molt en funció de diversos factors, com l'inici de les accions delictives molt aviat, la violència, el tipus de problemàtica, etc.
- Tant el contingut dels programes que són competència de l'SMAT com la seva implementació, estan prou consolidats i ens permeten desenvolupar les actuacions en un marc raonablement eficient.
- Per això, sense trencar res, sinó sumant, anem promovent canvis que ens permeten avançar amb tranquil·litat, però, sense pausa, en propostes orientades a afrontar noves perspectives de treball que diversifiquin, qualifiquin i millorin les nostres actuacions.

Objectius

- Amb la finalitat de millorar qualitativament la intervenció i en el marc del model de justícia juvenil i els programes vigents, estem incorporant els següents objectius d'intervenció:
- Diversificar i qualificar les actuacions tenint en compte els diferents fets delictius i la reincidència.
- Millorar els criteris tècnics per l'aplicació del principi de individualització i adequació de les intervencions del servei i les propostes de mesura, tenint en compte els diferents perfils de població i els delictes i la particularitat de cada cas.
- Millorar els criteris d'aplicació del principi d'intervenció mínima, en particular, pel que fa a la delinqüència d'ocasió (delinqüents primaris).
- Diversificar les metodologies d'intervenció des d'una perspectiva restaurativa.
- Millorar l'atenció a la víctima des de la perspectiva restaurativa.

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

PROGRAMES DEL SERVEI DE MEDIACIÓ I ASSESSORAMENT TÈCNIC (SMAT)

Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil

Context comú de la intervenció

- Per ordre de la Fiscalia de Menors
- Com a conseqüència d'una denúncia per un delicte o una falta
- Joves denunciats entre 14 i 18 anys
- Presentencial
- Obligatòria
- Amb límit de temps

PROGRAMA D'ASSESSORAMENT TÈCNIC

L'EQUIP TECNIC ASSESSORA LA FISCALIA I ELS JUTGES DE MENORS

- la situació psicològica
- educativa
- familiar
- de l'entorn social dels menors
- i d'altres circumstàncies rellevants
- als efectes de l'adopció d'algunes mesures que preveu la llei

Metodologia de la intervenció

- Lectura de l'expedient
- Observació i exploració directa
 - Enquadre i presentació.
 - Entrevista menor
 - Entrevista pares/representants legals/altres
 - Tancament
- Coordinacions amb professionals: serveis socials, EAP, instituts, CSMIJ, DGAIA, EAIA
- Elaboració informe d'assessorament
- Devolució derivació, si s'escau
- Assistència a compareixences i audiències

Informe tècnic d'assessorament

- Genograma
- Àrea sociofamiliar: estructura, situació social, dinàmica
- Àrea personal: característiques, àmbit formatiu i laboral, relacional, actituds
- Valoració i proposta
- * temps d'elaboració entre 10 i 30 dies

Actes judicials

- Acte de conformitat: compareixença
- Acte de judici: audiència
- Rol del tècnic: informa i actualitza la informació. Orienta/valora al jutge i fiscal sobre la idoneïtat de la mesura proposada. Acompanya el menor i la família en el procés.

Mesures que pot proposar l'equip tècnic

- Tractament ambulatori
- Assistència a centre de dia
- Llibertat vigilada
- Convivència amb altra persona, família o grup educatiu
- Prestacions en benefici de la comunitat
- Realització de tasques socioeducatives
- Amonestació
- Internament en règim obert, semiobert o tancat
- Internament terapèutic

**PROGRAMA D'ASSESSORAMENT PER A
L'ADOPCIÓ DE MESURES CAUTELARS**

Procediment

- L'assessorament té lloc en dos moments diferenciats:
 - Quan el menor ha declarat a Fiscalia, detingut i el Ministeri Fiscal considera sol·licitar l'aplicació d'una mesura cautelar
 - En l'acte de compareixença davant del jutge per informar sobre la situació del menor i valorar la conveniència d'aplicar una mesura cautelar o proposar la més adient a l'interès del menor
- Un assessor de guàrdia 24 hores cada dia. No sempre coincideix el que realitza l'exploració amb el que assisteix a la compareixença

EL JUTGE RESOL L'ADOPCIÓ D'UNA Mesura cautelar tenint en compte:

- Gravetat dels fets (sempre que existeixin indicis racionals de la comissió d'un delicte)
- Circumstàncies personals i socials del jove
- Risc d'eludir l'acció de la justícia
- Que el jove hagi comés altres fets greus de la mateixa naturalesa

Mesures cautelars

- Llibertat vigilada
- Internament en un centre en règim adequat
- Convivència amb una altra persona, família o grup educatiu
- Prohibició d'apropar-se o comunicar-se amb la víctima o amb aquelles persones que determini el jutge

* Cap i continuació procediment ordinari

PROGRAMA DE MEDIACIÓ

Mediació víctima-infractor

- S'emmarca dintre del paradigma de la justícia restaurativa
- Representa un model de responsabilitat
- Mediació per a la reparació, en faltes i en delictes
- Inici l'any 1990 en un intent de cercar noves respostes
 - Al delicte
 - Al menor infractor
 - A la víctima del delicte

QUAN ÉS POSSIBLE LA MEDIACIÓ?

- Si el fiscal informa que per la gravetat dels fets pot desistir de la continuació del procediment, la mediació serà alternativa al judici
- Si el fiscal informa que el cas ha de continuar fins el judici, la mediació serà complementaria i s'elabora també un informe de assessorament
- Mediació post-sentència: un cop imposada la mesura, sense limitació per gravetat del delictes, pot tenir efectes de suspensió, reducció o canvi de mesura
- Prioritàriament s'intervé de manera pre-sentencial i majoritàriament de manera alternativa a la via judicial

- Objectius: responsabilització de l'infractor i reparació a la víctima
- Condicions d'accés:
 - Reconeixement
 - Capacitat
 - Voluntarietat
- Treball amb les parts per separat
- Intervenció curta i puntual
- Es preserva la confidencialitat

Procés de mediació

- Entrevista amb el menor infractor
- Entrevista amb la víctima/perjudicat
- Valoració de la viabilitat (assumpció de responsabilitat, voluntarietat, capacitat...) i decisió del tipus de solució extrajudicial
 - . Mediació amb trobada
 - . Mediació indirecta
 - . Altres tipus d'intervenció

Entrevista amb l'infractor

- 1a part: Informació sobre el funcionament de la justícia juvenil i les possibilitats d'intervenció judicial i extrajudicial
- 2a part: Exploració de la viabilitat
 - Versió, actitud i intencionalitat dels fets
 - Vivència i definició del conflicte
 - Actitud cap a la víctima, capacitat d'empatia
 - Motivació per resoldre el conflicte
 - Interès en buscar solucions
 - Habilitat per trobar solucions concretes

Quan es fa trobada directa entre víctima i infractor?

- Les dues parts expressen la voluntat de poder dialogar
- Les dues parts expressen la voluntat de fer un esforç per arribar a un acord
- Les expectatives de les dues parts són compatibles
- Hi ha possibilitats de superar el conflicte

Acords possibles

- Presentació i acceptació de disculpes
- Compromís de No reincidència
- Restitució material del dany causat
- Reparació econòmica (responsabilitat civil)
- Realització activitat en benefici del perjudicat
- Activitat en benefici de la comunitat

PROGRAMA DE SUPORT A LA PREVENCIÓ COMUNITÀRIA DE LA DELINQÜÈNCIA JUVENIL

Programa de suport a la prevenció comunitària de la delinqüència juvenil

Es va iniciar a finals de l'any 2004, amb l'objectiu de col·laborar i donar suport als ajuntaments i consells comarcals en les problemàtiques relacionades amb la conflictivitat social protagonitzada per adolescents i joves.

Les raons que van motivar la decisió del Departament de Justícia van ser:

- La demanda de col·laboració dels responsables municipals de determinats ajuntaments en relació amb la conflictivitat i dificultats de convivència que generen els joves al seu territori.
- L'observació del deteriorament d'algunes situacions de joves que arriben a la justícia juvenil, i també, la constatació que estan immersos a la comunitat en uns conflictes i unes dinàmiques de grup molt més amples alguns dels quals no arriben a justícia.
- La consideració de què, en relació amb les conductes i conflictes mencionats, a més de les actuacions i respostes legals que corresponguin a cada cas, cal impulsar actuacions preventives que abordin el fenomen des d'una perspectiva preventiva global incidint en els factors que els generen, procurant que l'actuació sigui transversal i no només des de justícia.
- Actualment hi ha dos professionals a plena dedicació i un coordinador a dedicació parcial.

Programa de suport a la prevenció comunitària de la delinqüència juvenil

Les actuacions s'han centrat en:

- Contribuir en col·laboració amb els ajuntaments a l'anàlisi de les problemàtiques i dels conflictes que es produeixen a la comunitat.
- Definir programes d'actuació preventiva i de mediació i resolució de conflictes.
- Aportar la formació necessària per a la implantació dels programes preventius.
- Des de l'inici hem col·laborat amb 70 ajuntaments a diferents nivells: anàlisi de conflictes, elaboració de plans de prevenció, elaboració de programes de mediació comunitària, implicació directa en la resolució d'algun conflicte.

**CIRCUIT DELS CASOS QUE
ARRIBEN AL SERVEI DE MEDIACIÓ
I ASSESSORAMENT TÈCNIC**

Denúncia (presumpte delict o falta)
Menors 14 – 17 anys

Fiscalia de Menors
Instrueix el procediment

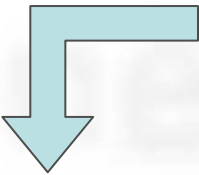
Arxivar expedient

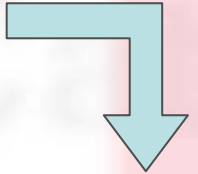
Expedient penal
Peça de responsabilitat civil

Petició intervenció a l'equip tècnic
El fiscal, en funció de la gravetat dels fets imputats i de l'expedient del menor, decideix si el procediment pot finalitzar per conciliació o reparació a la víctima.
L'equip tècnic també valora quin és el programa més adient

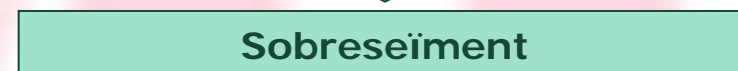
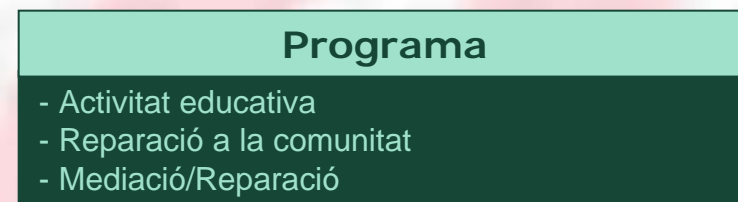
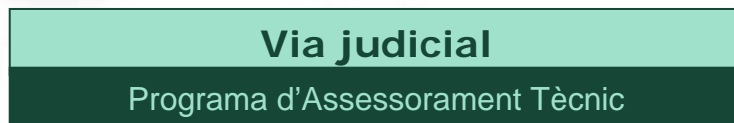
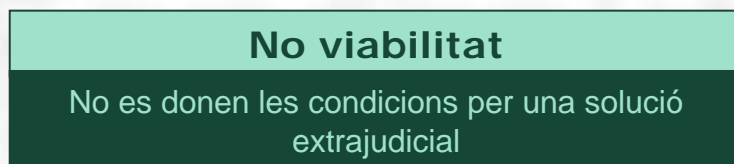
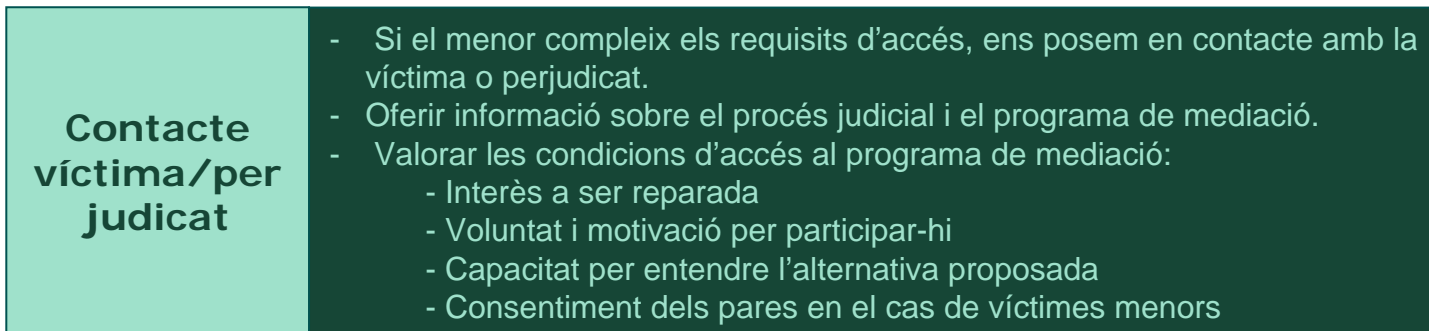
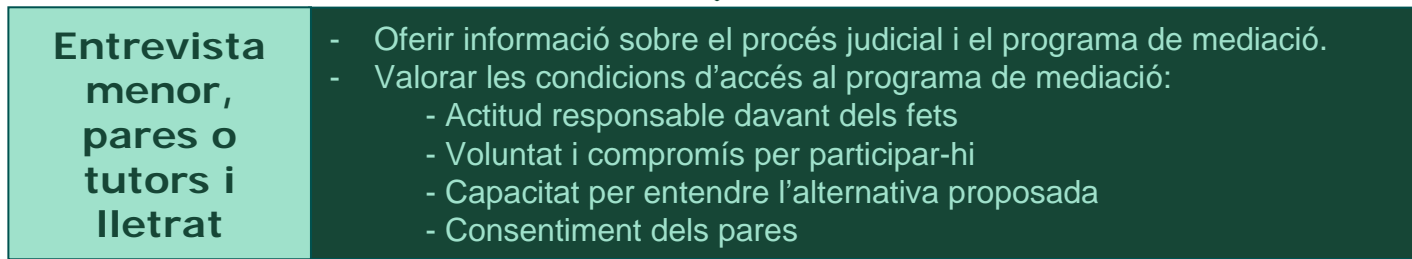

Programa de Mediació – Reparació

Programa d'Assessorament Tècnic

Revisió de l'expedient

Revisió de l'expedient

Entrevista menor i pares o tutors

Exploració de l'àrea sociofamiliar, personal, formativa, laboral i la vivència i posicionament davant del procés judicial

Coordinacions

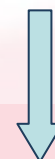

Elaboració de l'informe

Resum de la situació familiar i personal del menor i valoració dels aspectes més rellevants.
Termini: 10 dies a un mes

Devolució a la família

Continua la tramitació de l'expedient?

NO

Arxiu

SÍ

Compareixença/ audiència

Absolució

Mesura judicial

Actuacions conjuntes SMAT-DGAIA

- Compartim l'atenció a adolescents en dificultat, amb un mateix objectiu, cadascú des del seu àmbit: ajudar-los en la seva adaptació psicosocial i desenvolupament integral
- Justícia té més capacitat de contenció i però hi ha d'haver proporcionalitat entre delictes i intervenció
- Des del programa d'assessorament:
 - Joves que estan a centres de DGAIA que estan escapolits i que des de l'SMAT tenim dificultat per citar-los
 - Coordinació necessària entre SMAT i DGAIA, EAIA, Centres
 - Preocupació per casos dels joves amb trastorns psicològics i psiquiàtrics importants (p.e. Can Rubió)

Actuacions conjuntes SMAT-DGAIA

- Des del Programa d'assessorament per a l'adopció de mesures cautelars:
 - Joves amb mesura cautelar de convivència amb grup educatiu mentre no s'assigna el recurs des de justícia juvenil
- Des del Programa de mediació:
 - Aspectes de reparació econòmica
 - Denúncies de professionals de centres de DGAIA

Montse Cima i Lidia Ayora

mcima@gencat.cat / layora@gencat.cat